

Ірина Петренко (м. Полтава)

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»

E-mail: poonsku@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2994-3833>

ResearcherID: B-5310-2019 <http://www.researcherid.com/rid/D-2333-2019>

«Круглий стіл» науковців і громадськості до 140-ліття від Дня народження Бориса Мартоса

24 травня 2019 року у ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (далі – ПУЕТ) відбувся «круглий стіл», присвячений 140-літтю від дня народження визначного державного, кооперативного, громадського діяча, економіста і педагога Бориса Мартоса (1879-1977). На заході зібралися науковці та представники громадськості України. Це був спільний захід кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ та Полтавської обласної організації Національної спілки краєзнавців України (далі – ПОО НСКУ). Розпочався «круглий стіл» із покладання квітів науковцями і випускниками цього вузу різних років, представниками громадськості до пам'ятника Борису Мартосу біля ПУЕТ.

Модератором «круглого столу» була Ірина Петренко, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ, секретар ПОО НСКУ.

Учасники «круглого столу» під час покладання квітів до пам'ятника Борису Мартосу.

Під час роботи «круглого столу».

З вітальним словом на початку «круглого столу» виступив доктор історичних наук, професор, ректор ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», голова ПОО НСКУ Олексій Нестуля. Він розповів про кооперативну та державницьку діяльність Бориса Мартоса. Від 1910 року Борис Мартос активно займався кооперативним рухом, створював сільські кооперативи на Полтавщині, Волині, Кубані. У роки Української революції 1917-1921 років Борис Мартос був членом Центральної Ради від фракції УСДРП, членом ЦК Селянської спілки, заступником її голови. З червня по серпень 1917 року – генеральний секретар (міністр) земельних справ Генерального секретаріату (уряду) Центральної Ради, з вересня по листопад 1917 року – товариш (перший заступник) генерального секретаря земельних справ. У 1918 році він утворив Всеукраїнський кооперативний центр. Згодом очолив Раду Дніпросоюзу – центральної структури кооперації в Україні.

Олексій Нестуля поділилися спогадами про непросту долю встановлення пам'ятника Борису Мартосу в Полтаві. Його не хотіли встановлювати біля центрального корпусу ПУЕТ (тоді – Полтавський університет споживчої кооперації України), адже там планувалося будівництво житлового будинку, який би закритим повністю учбовий заклад. Врешті-решт вдалося переконати місцеве керівництво у важливості встановлення пам'ятника видатному громадському і політич-

ному діячу, педагогу Борису Мартосу, адже він був активним учасником розбудови Української держави, обіймав посади міністра фінансів, а потім – прем'єр-міністра УНР.

Пам'ятник Борису Мартосу було відкрито до Дня міста у 2007 році і споруджений він за спонсорські кошти колективу університету та небайдужих полтавців.

У роботі круглого столу взяли участь історики, краєзнавці, громадські діячі, журналісти. Біографію Бориса Мартоса розкрив краєзнавець Віталій Григор'єв. Початок громадсько-політичної діяльності Бориса Мартоса: полтавський період (березень-червень 1917 року) проаналізував у своїй доповіді кандидат історичних наук, доцент, краєзнавець Віктор Ревегук. Про політичну і державну діяльність Бориса Мартоса в період 1917-1921 рр. доповів кандидат історичних наук, почесний краєзнавець України Валерій Рекрут. Вчений, ґрунтовно опрацювавши архіви, розкрив маловідомі факти про те, коли і як Борис Мартос боровся з антиєврейськими погромами та активно розбудовував фінансову систему України. Також оповів про те, як виготовлялися гроші у Німеччині та як Борис Мартос займався їхньою доставкою в Україну. З грудня 1918 року Борис Мартос був міністром продовольчих справ, з квітня по серпень 1919 року – очолював уряд УНР і водночас обіймав посаду міністра фінансів. Сприяв запровадженню грошовою одиниці УНР – гривні. З 1920 року – у вимушеній еміграції у Європі.

Науково-педагогічну діяльність Бориса Мартоса ґрунтовно розкрив кандидат економічних наук, почесний професор ПУЕТ Мирослав Аліман. Учений розповів, що з 1920 року Борис Мартос у Німеччині активно займався науково-педагогічною роботою. З 1921 року він мешкав у Чехословаччині. Заснував Інститут сільськогосподарської кооперації, на основі якого була створена Українська господарська академія в Подебрадах. Борис Мартос – автор численних праць із питань кооперації у 1945 році переїхав до Мюнхена, де став засновником і ректором вищої школи економіки (1945-1949 рр.). У 1951 році переїхав спочатку до Швейцарії, потім до США.

Про актуальність праці Бориса Мартоса «Кооперативна ревізія» виступила кандидат економічних наук, професор Юстина Верига.

Учасники «круглого столу».

Бачення сільськогосподарської кооперації Борисом Мартосом, засноване у своїх глибинних підвалинах на перетині європейської традиції кооперативного руху XIX початку XX століть та української дає зразок для нинішніх організаторів сільськогосподарського виробництва та життя у селі. Досвід Бориса Мартоса, теоретичний і практичний сконденсований у його фундаментальних працях, які ні на йоту не втратили своєї значущості й нині.

Підсумки «круглого столу» підвела доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка Людмила Бабенко, котра проаналізувала політичний контекст діяльності Бориса Мартоса та логічно підвела до винесення уроків Української революції 1917-1921 рр.

На «круглий стіл» завітали і випускники ПУЕТ першого випуску 1979 року. Зокрема, журналіст, краєзнавець із м. Слов'янськ Василь Чорнобровий та його дружина, поетеса Тетяна Чорноброва. Василь Чорнобровий подарував Музею історії ПУЕТ подарунки, зокрема, книги, копії статей та своїх відзнак за сумлінну роботу у кооперації, а також унікальний примірник часопису 1917 року. Тетяна Чорноброва для учасників «круглого столу» презентувала свою чергову збірку поезій.

Нині щороку до Дня Соборності України в Полтаві відбувається урочисте покладання квітів до пам'ятників Тарасу Шевченка і Бориса Мартоса. Це і є визнанням заслуг Бориса Мартоса у розбудові Української державності.

